

Persuázia alebo ovplyvňovanie človeka človekom

PhDr. VIERA DIEŠKOVÁ, CSc.
VÚDPaP, Bratislava

Pri hodnotení osobnosti pedagóga sa často stretávame s názorom, že úspechy či neúspechy vo výchovnom pôsobení sú podmienené špecifickými vlastnosťami osobnosti — pedagogickým majstrovstvom vychovávateľa. Tajomstvá tohto majstrovstva majú isté zákonitosti, ktoré odhaľuje publikácia o persuázii.

Stalo sa vám niekedy, že hoci ste mali pravdu, predsa ste nedokázali o tom presvedčiť ľudí, na ktorých vám veľmi záležalo? Alebo, všimli ste si, že hoci má niekto veľa pravdivých argumentov o určitom probléme, zdá sa, že mu väčšina prítomných neverí? Naopak — iní dokážu rýchlo presvedčiť ľudí, ktorí zastávali pôvodne celkom opačné stanoviská. Zistili ste, že pri presvedčovaní ľudí platia isté zákonitosti? Viete vytušiť, ako na koho treba pôsobiť a darí sa vám presvedčiť ľudí o svojom názore?

Prax ukazuje, že existujú medzi nami talenty — ľudia s bohatou životnou skúsenosťou, ktorí ovládajú *metódu presvedčovania* — persuáziu — bez toho, aby o nej čítali v knihách.

Pre tých ostatných, ktorých z najrozličnejších príčin zaujíma ovplyvňovanie človeka človekom, ktorí sa stretávajú s touto problematikou vo svojej výchovnej, poradenskej, zdravotníckej alebo osvetovej praxi, je určená knižka významného slovenského psychológa PhDr. JÁNA GRÁCA, CSc. Nedávno vyšla vo vydavateľstve Osveta. Vzbudila zaslúženú pozornosť u čitateľov, ktorí chcú získať seriózne poznatky o persuázii z praktického, ako aj teoretického hľadiska.

V bežnom styku s ľuďmi, ale najčastejšie vo výchove treba presvedčiť ľudí o tom, ako sa pozerať na určitý problém, ktoré stanovisko je správne, reálne, ktoré názory by mali prekonať, pochopiť, aby sa im ľahšie žilo. Každý, kto si vo svojej práci kladie podobné ciele, vie, ako je ich ťažko dosiahnuť. Veď aj sami sme neustále pod vplyvom iných ľudí, ktorí nás presvedčujú o najrozličnejších veciach.

Autor knižky sa nazdáva, že *metódu persuázie* by si mal osvojiť každý člen našej spoločnosti, ale najmä pedagóg, lebo je a bude nevyhnutnou súčasťou *medziludskej komunikácie*, ako nástroj riešenia individuálnych i celospoločenských záujmov. Môže to byť prospešné nielen pri odstraňovaní zbytočných konfliktov, ale poslúži aj pri presadzovaní celospoločenských zámerov a výchove spoločnosti. Prítom sa ujasňuje, aký hodnotový systém zastáva *presvedčovateľ* (*persuadér*) a *presvedčovaný* (*recipient*) a môže nastať aj prípad, že z recipienta je úspešný *persuadér*, ak zvíťazí sila jeho

NECH IM VŽDY SVIETI SLNKO!

Vychovávateľky Školskej družiny pri ZŠ v Martine — Priekope v spolupráci so Školskou družinou na Gottwaldovej ulici vo Vrútkach pripravili Týždeň detských radostí. V besede — Keď národ malý sa stal veľkým, sme pripomenuli defom hrôzy vojny. Potom nasledovali branno-športové súťaže a maľba na asfalte. S radosťou sa žiaci zapájali do dobrovoľných súťaží, ktoré sa v tom týždni konali podľa úloh Výchovného systému pre PO SZM. Z detských úst veselo zneli nielen pionierske a ľudové piesne, ale aj precítené slová básní detských autorov k výročiam, ktoré sme si pripomínali v tomto školskom roku.

„Nech vždy bude slnko, nech vždy bude mama, nech vždy bude mier, nech vždy budem ja.“ Nech sa splnia slová obľúbenej sovietskej piesne, želanie všetkých mierumilovných ľudí na celom svete.

MÁRIA FILLOVÁ
vychovávateľka ŠD pri ZŠ
Martin — Priekopa

PRACOVNÁ VÝCHOVA MIMO VYUČOVANIA

Pri našej práci ide nám o vzťah človeka k životu, pri ktorom človek musí prejavovať svoju aktivitu. To sa dotýka aj pracovnej a polytechnickej výchovy. Jej hlavnou úlohou je ukázať žiakom súvislosť vzdelania s výrobou, obznámiť ich s významom vedomostí pre výrobu.

Uvedenú úlohu vo veľkej miere pomáhajú škole plniť exkurzie do vý-

robných podnikov. Na činnosť školy i v tejto oblasti nadväzuje č. výchovná práca našej školskej družiny. Žiaci pri príležitosti výročia Víťazného februára a v rámci usmerňovania žiakov na robotnícke povolania navštívili miestny družobný závod Farby a laky — jediný svojho druhu v republike — ktorý nedávno oslávil 75. výročie svojho vzniku. Oboznámili sa s pracoviskom svojich rodičov, s postupom pri výrobe beloby zinkovej, s jej využitím a úlohami, ktoré pracovníkov čakajú v ďalšom období.

Po skončení exkurzie si žiaci ešte viac uvedomili význam práce pre človeka, i to, že ak chcú od spoločnosti dostávať, musia aj samí dávať.

OLGA PALČEKOVÁ
ved. vychovávateľka
ŠD pri ZŠ v Košeci

VYDARENÝ KARNEVAL

Vychovávateľky školskej družiny v spolupráci s PO SZM usporiadali v jedálni ZŠ na Duchnovičovej ulici v Humennom pre žiakov 1.—4. ročníkov karneval pod názvom Chceme žiť v mieri. Porota zložená z rodičov mala ťažkú úlohu. Museli predsa vybrať zo 120 masiek 3 najlepšie. Na prvých troch miestach sa umiestnili: 1. miesto — Slnko mieru, 2. miesto — malý Jánošík a 3. miesto opica Džudi.

Všetci odchádzali z karnevalu spokojní.

MICHAL PITKO
Humenné

argumentov, úprimnosť, smelosť, alebo trpezlivosť úvahy. Jednoducho preto, lebo v procese presvedčovania sa uplatňujú princípy: dobrovoľnosti, zainteresovanosti, zúčastnenosti, uistenosti a zdôvodnenosti, ako píše autor.

Publikácia sa člení na tri časti — všeobecnú, špeciálnu a aplikačnú.

Vo všeobecnej časti sa autor venuje vymedzeniu pojmov presvedčenie, presvedčovanie, presvedčivosť, presvedčiteľnosť. Upozorňuje na to, že metóda persúázie súvisí aj s inými metódami medziľudského ovplyvňovania ako sú *demonštrácia, klarifikácia (odlučovanie), sugescia, exemplifikácia (objasňovanie prostredníctvom príkladov), exercitácia*. Z psychologického aspektu nie je tento zoznam vyčerpávajúci, ak berieme do úvahy množstvo v súčasnosti existujúcich terapeutických metód. *Persúázia patrí medzi metódy racionálno-emocionálneho pôsobenia na psychiku človeka, konkrétne na utváranie jeho presvedčenia.*

Pri rozbere persúázie v systéme psychologických pojmov sa autor zameriava na *problematiku racionálneho základu a emocionálnej zložky presvedčenia*, analyzuje presvedčenie ako motív činnosti. Pri chápaní procesu presvedčovania autor nevychádza len z teórie poznania, ale aj z teórie hodnotenia. Zdôrazňuje, že každé presvedčovanie ako zainteresované hodnotenie je na rozdiel od poznania spoločensky a subjektívne zaujaté. Práve táto stránka dovoľuje, keď človek obhajuje svoje pôvodné stanovisko, aby si ujasňoval rôzne stránky problému a vznikali podmienky pre utváranie nového presvedčenia. V persúázii má ústredné postavenie slovo — preto sa autor venuje aj *analýze účinnosti slov a problematike komunikácie.*

V špeciálnej časti autor pojednáva o *činiteľoch persúázie, faktoroch a predpokladoch z hľadiska osobnosti persuadéra i recipienta*. Určité osobnostné vlastnosti uľahčujú presvedčovanie, prispievajú k úspešnosti persuadéra. Zároveň — nie všetci ľudia — sa nechajú rovnako presvedčiť. Presvedčiteľnosť recipienta súvisí nielen s jeho vekom, vzdelaním, inteligenciou, ale aj so zložitejšími psychologickými štruktúrami — postojmi. Tejto problematike venuje autor pozornosť s ohľadom na možnosti *zmeny presvedčenia*. V celej publikácii pozoruhodne narába s literárnymi poznatkami autorov východnej i západnej proveniencie, ktoré dávajú čitateľovi obraz o šírke a zložitosti problematiky persúázie. Využíva aj poznatky z logiky, ktoré prispievajú k účinnosti procesu a výsledku presvedčovania. Z empirie vieme, že *účinnosť každej myšlienky je daná nielen obsahom, ale aj formou vyjadrenia*. Pri formulo-

vaní též záleží potom na ich *komunikatívnosti, kontradiktívnosti, personifikovanosti a pri argumentoch na tom, či sú faktické, odvodené, alebo emocionálne, ako aj na ich vzájomnom pôsobení.*

Za nevyhnutné podmienky účinnej persuázie považuje autor *dôveru a chápanie človeka človekom. Umenie pozrieť sa na problém nielen svojimi očami, ale aj očami toho druhého* patrí k charakteristike dobrého persuádera. Súvisí so zámerom, alebo intencionalitou persuázie, o ktorej sa pojednáva v poslednej kapitole tejto časti práce. Aj persuáder, aj recipient môžu vstupovať do procesu presvedčovania s odlišným zámerom a cieľom, ako sa na prvý pohľad javí. Samotné presvedčovanie môže byť *zamerané egocentricky, altrucentricky, noscentricky, alebo neutrálne.* Egocentricky zamerané presvedčovanie, keď sa človek snaží presvedčovaním druhého získať nejaké výhody pre seba, alebo sleduje svoj prospech, nie je v bežnom živote zriedkavé. Vyvoláva zvyčajne nevôľu zo strany presvedčovaného. Spoločensky akceptované je presvedčovanie zamerané na osobu recipienta, alebo vzájomný osobu.

V tejto súvislosti sa nám žiada upozoriť na to, ako *odlišuje autor ciele presvedčovania od výchovných.* Presvedčovanie považujeme za najvýznamnejšiu metódu *vnútorného utvárania osobnosti.* Rodí sa zo spolupráce a predpokladá spoluprácu medzi ľuďmi. Výsledky spolupráce sa však podľa autora nemusia priamo odrážať na osobnostnom usposobení ľudí. Pre výchovné pôsobenie považuje za typické, že sa *vždy zameriava na priame utváranie osobnosti.* Vo výchovnom procese je *vždy ovplyvňovateľom vychovávateľ a ovplyvňovaným vždy vychovávaný.* Nemôže platiť to, čo platí v pôsobení na dospelých ľudí, že raz sa prijme môj, raz tvoj názor a inokedy ten, ku ktorému sa spoločne dopracujeme. Napriek tomu presvedčovanie má vo výchove svoje miesto a to hlavne v oblasti mravného formovania mládeže. Pri jeho uplatňovaní, ako píše J. Grác, nevzniká výraznejšie nebezpečenstvo neúčinného moralizovania — naopak napomáha procesu interiorizácie mravných noriem. Má preto nezastupiteľné miesto v oblasti mravnej výchovy mládeže. V seba výchove má svoje miesto zase *auto persuázia ako autoregulačný proces.* (Autopersuázii je venovaná samostatná kapitola v aplikačnej časti knihy.)

Tažiskom aplikačnej časti je kapitola o metóde persuázie. Pod metódou presvedčovania rozumie autor *zámerné a cieľavedomé uplatňovanie premyslených spôsobov, postupov a metódik pri formovaní presvedčenia.* Podrobne popisuje viaceré metódiky: *metódku prezentovania argumentov* (sprostredkovávanie, lokalizácia), *metódku interogatívneho presvedčovania* (vhodné uplatňovanie otázok), *metódku kladných odpovedí, metódku uplatňovania apelov* (rozoberá účinnosť rôznych osobných výziev), *metódku indirektného pôsobenia, metódku intervenujúcich vplyvov* (aké situácie napomáhajú dosiahnutiu zámerov persuádera), *metódku proponovaného riešenia* (podľa osobných preferencií recipienta).

Dôsledkom presvedčovania je *seba presvedčovanie recipienta* — môže byť spontánne, alebo postupné.

Poslednú kapitolu venuje autor *cvičným metódam persuázie.* Delí ich na teoretické a praktické. Základom praktických cvičení je *persuázny tréning.* Realizuje sa v troch fázach nadväzujúcich na seba: *rekognoskačnej, stimulovaných činností, hodnotiacej.*

Ako prílohy autor zaradil ukážky niektorých me-

Snímka: M. Pitko

IDE ME SI PROHLÉDNOUT NÁDRAŽÍ

To bylo jásoťu. Okolní krajinu již známe, ale jak to vypadá na nádraží, to ještě stále pořádně nevíme. Tak jsme vyšli. Přicházeli jsme k budově ČSD a právě přijížděl nákladní vlak. Oči dětí počítaly vagony. Myšlenkami byly však jiné. Jaké to tam asi bude? „Dobrý den“, ozývalo se vstupní halou. Paní pokladní se usmála. Hned jsme jí oznámili, že nikam nejdeme. Na tabuli obsahující plno čísel jsme společně přečetli: Příjezd — Odjezd. Co tyto termíny znamenají? Pak se někdo přihlásil: „Soudružko vychovatelko, já už vím. Když budu chtít s tátou jet za babičkou, tak tady budu mít napsáno, v kolik hodin pojedou vlak.“ Monika se připojila: „A tady je, kdy přijedeme“.

Nástupiště děti znaly, ale jen za spěchu. Teď jsme si obě nástupiště prohlédli pomalu, rovněž čekárnu, jídelnu a vysvětlili si jejich význam. Také zděný do-

mek, kde výpravčí sleduje príchody a odchody vlakov, neušiel našu pozornosť. Pri prehliadke stačily sa deti zeptať i na podrobnosti. „Ty klíčky jsou od výhybek“, vykřikl Pavel. Musel trochu zvýšiť hlas, pretože práve jela okolo lokomotiva.

Nezaujímavější byla návštěva kanceláří. Pracovníci ČSD byli ochotní dětem vše ukázat. Viděli i práci hlasatele, jenž právě oznamoval příjezd vlakové soupravy. Když jsme se loučili a sborem zaznělo: „Nasledanou“, pomyslela jsem si, že v každém městě je nádraží. Mnohdy děti ani provoz dobře neznají. Je to škoda. Dá se přece využít ve všech formách výchovy. Děti jistě uvítají v týdenním plánu — Jdeme si prohlédnout nádraží.

MILENA ŠULCOVÁ
ved. kabinetu VMV
Stará Paka

IDEOVO-POLITICKÁ VÝCHOVA V ŠD

V rámci 40. výročia oslobodenia našej vlasti vychovávateľky ŠD pri V. ZŠ na Komenského ulici v Bánocviach nad Bebravou pripravili besedu s priamym účastníkom SNP a Karpatsko-dukelskej operácie pplk. Kúželom. Vo svojich spomienkach ocenil hrdinstvo sovietskych a československých vojakov. Deti si prezreli jeho vyznamenania a potom začítali báseň Dukla a zaspievali vojenské piesne. Na záver odpovedal na všetky otázky detí.

VIERA ČIZOVÁ

toďik, ktorými vykonal desiatky exploračných a experimentálnych sond v problematike persúázie. Vyžadovala si to zložitost psychických mechanizmov, ktoré sa uplatňujú v procese persúázie. Výsledky výskumov uvádzal v prehľadnej forme, separovaných textových rámkoch, ktoré osviežujú text a ilustrujú problematiku jednotlivých kapitol.

Ak o nejakej knihe platí, že je najlepším priateľom človeka — myslím, že nebude ďaleko od pravdy, keď PERSUÁZIU zaradíme k takýmto knihám. Nelúči sa s ňou človek rád, vracia sa k nej, objavuje v nej stále niečo nové, cenné. Je to kniha o ľuďoch, pre ľudí s otvorenou myslou — vďaka autorovi!

Kto veľa číta — veľa vie

Jednou z úloh Základnej školy v Gelnici je aj spolupráca s Mestskou ľudovou knižnicou. Pracovníčky MsEK sa takto neformálne zblížujú so svojimi čitateľmi, získavajú ich k pravidelným návštevám. V poslednom období sa naša spolupráca podstatne vylepšila, stala sa činnou a pravidelnou.

Na začiatku školského roku je to informatívne oboznamovanie s kútikmi knižnice, značkovanie kníh, podmienkami členstva v MsEK.

Zo zaujímavých podujatí spomeniem aspoň niektoré. Medzi najbežnejšie formy patrí počúvanie a premietanie rozprávok. Pre deti to síce nie je nič nové, no cítia tu zmenu prostredia, je tu ďalšia dospelá osoba, a tak sú disciplinované a zaujaté. Okrem toho máme porovnať nahraté dielo, premietané, či v knižnej podobe, pozrieme si fotografiu autora, oboznámime sa aj s jeho ostatnou tvorbou.

Besedu o knihe predchádza čítanie určenej knihy na pokračovanie v ŠD. Po prečítaní vychovávateľka pripraví otázky, knihovníčka sa zameria viac na spisovateľa, jeho život, či ostatnú tvorbu. Spomenieme aj proces vzniku a výroby knihy.

Marec — Mesiac knihy núka možnosť poukázať na potrebu čítania u najmladších žiakov, povzbudiť ich aj vyhodnotením najlepšieho čitateľa v oddelení ŠD. Zvyčajne máme v marci aj súťaž Kto veľa číta — veľa vie. Vychovávateľky pripravujú otázky podľa vekovej skupiny žiakov, napr. určovanie autora vypočutého úryvku, ako vzniká kniha, povedz celé meno spisovateľky Čepčekovej a pod. Okrem toho v knižnici pripravujú výstavu detských spisovateľov, ilustrátorov s ich spoločnými dielami. Najlepší čitateľa i súťažiaci budú odmenení.

Hudobný kútik využívame na počúvanie vážnej hudby i moderných piesní D. Rolincovej, či iných detských interpretov.

Na záver každej návštevy si žiaci za odbornej pomoci vymieňajú knihy. Dbáme o to, aby si vybrali najviac dve knihy (podľa rozsahu), aby ich stihli za 5 týždňov prečítať.

Vštepovať žiakom lásku k literatúre už od najútlejšieho veku je veľmi dôležité a potrebné pri výchove budúcej generácie, ktorá aj napriek pokroku vedy a techniky musí byť vnímavá a citlivá.

VLASTA SABOLOVÁ
ŠD pri ZŠ v Gelnici